

вчителя. Наголошено на основних чинниках нових підходів до підготовки майбутнього вчителя.

*Ключові слова:* професійна підготовка, підготовка майбутнього вчителя.

Марченко В.С.

### **РЕАЛИЗАЦИЯ ИДЕЙ И.А. ЗЯЗЮНА ПО ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ФИЗИКИ И МАТЕМАТИКИ**

В статье отражены особенности профессиональной подготовки учителя. Рассмотрены идеи украинского ученого И.А.Зязюна. Показаны направления, составляющие и сущность современных требований, к профессиональной подготовке учителя. Отмечены основные факторы новых подходов к подготовке будущего учителя.

*Ключевые слова:* профессиональная подготовка, подготовка будущего учителя.

Marchenko V. S.

### **REALIZATION of IDEY I.A. ZYAZYUNA for PREPARATION of FUTURE TEACHERS of PHYSICS And MATHEMATICS**

The article elucidates peculiarities of professional teacher training, considered ideas of the Ukrainian scientist I.A.Zyazyuna. It shows the directions, components and essence of modern requirements to professional teacher training. Emphasis is placed on the main factors of new approaches to preparing prospective teachers. Efficiency of the professional becoming of future teacher appropriately depends on that, in what measure he is spivtvorcem of the theoretical and methodical system of professional preparation.

*Key words:* professional training, professional training of future teachers.

*Стаття надійшла до редакції 05.04.2015*

**УДК 37.035.6**

*Пономарьов О. С.*

## **БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА**

**Загальна постановка проблеми.** Кожна епоха формує суспільні цілі й життєві цінності відповідно як до рівня розвитку продуктивних сил і виробничих відносин, так і до характеру системи правових та моральнісних регуляторів, прийнятих в даному соціумі. При цьому надзвичайно важливу роль у прищепленні цих цілей і цінностей людям та забезпеченні їх дотримання відіграє система освіти. Вона як один з необхідних суспільних інститутів має виконувати низку взаємопов'язаних завдань з підготовки підростаючих поколінь до успішного життя й діяльності у принципово нових суспільно-політичних, соціально-економічних і духовно-культурних реаліях.

При цьому вкрай важливою проблемою постає необхідність створення таких умов здійснення навчально-виховного процесу, які б максимальною мірою сприяли розвитку бажання учнів і студентів оволодівати знаннями та викликали глибоке задоволення і педагога, і його вихованців від процесу та результатів спілкування і плідної спільної діяльності. Іншими словами, слід культивувати, за влучним виразом І. А. Зязюна, педагогіку добра. Більш того, така педагогіка стає за сучасних умов єдиною ефективною і дозволяє успішно розв'язувати всю сукупність завдань освіти. Однак при цьому виникає ще одна проблема, яка полягає в доведенні безальтернативності педагогіки добра. Адже тільки так можна подолати існуючі хиби нехтування студентами навчальними заняттями, викладачами – виховною діяльністю, внаслідок чого поширюються бездуховність, безвідповідальність і безкультур'я.

Ця проблема є достатньо складною і багатоаспектною. Вона пов'язана з державною освітньою політикою, з цілями і змістом освіти та її характером, зі станом освітнього середовища на макро- і макрорівнях. Однак найбільшою мірою вона пов'язана з особистістю педагога, з його умінням створювати обстановку взаємної поваги і взаємної зацікавленості учасників освітнього процесу в ефективному досягненні його очікуваних і прийнятних результатів.

**Аналіз досліджень і публікацій з проблеми** переконливо свідчить про те, що, незалежно від пануючих освітніх доктрин, в усі часи були педагоги, які замислювалися над своєю суспільною місією й над тим, яким чином зробити навчання привабливим, перетворити його з тяжкої праці на засіб задоволення цілком природної потреби дитини чи навіть дорослої людини у пізнанні навколишнього світу. Досить назвати імена Анаксагора, Демокріта, Епікура, Піфагора, Сократа, інших

античних філософів і педагогів, які не тільки навчали, але й осмислювали сутність і сенс своєї діяльності.

Їхні ідеї успадкували й розвинули видатні педагоги світового масштабу, серед яких слід назвати такі імена, як К. А. Гельвецій, Д. Дідро, Ж.-Ж. Руссо, І. Кант, Й. Г. Песталоцці, М. Монтесорі, Я. А. Коменський, Й. Ф. Герbart, Ф. А. Дістервег та інші. Ми можемо гордитися, що у цій плеяді блискучих імен яскраво сяють й імена всесвітньо відомих українських педагогів К. Ушинського, М. Пирогова, Б. Грінченка, М. Драгоманова, С. Русової, Г. Ващенко. Далеко за межами нашої країни набули поширення й заслуженого визнання ідеї, що складають славетну педагогічну спадщину А. Макаренка та В. Сухомлинського.

Саме В. Сухомлинський сповідував, активно пропагував і реалізовував у своїй плідній практичній освітній діяльності педагогіку добра, або уроки серця [1]. Його багату науково-педагогічну спадщину сьогодні глибоко і послідовно досліджують А. М. Богуш [2], Г. О. Васківська, М. С. Вашуленко, В. Ф. Деркач, Т. К. Завгородня та інші. Проблема добра в педагогіці та психології присвячені дослідження Т. М. Березіної, П. С. Гуревича, А. В. Суворова. Своєрідна «територія добра» стала однією з центральних ідей гуманістичної педагогіки Ш. О. Амонашвілі. Широко відомим у всьому світі став обґрунтований вченим інноваційний науковий напрям гуманно-особистісного підходу до дитини в освітньому процесі. Г. Ю. Суріна досліджує такий аспект педагогіки Амонашвілі, як толерантність. Подібні проблеми досліджують також В. А. Гончарук, В. Ф. Моргун, В. В. Павленко, Г. М. Падалка, І. П. Сінельник та інші.

Сьогодні вважається, що педагогікою майбутнього має бути педагогіка добра і краси. А це означає, що в умовах постійного посилення ролі техніки й технологій у житті суспільства й кожної людини зберегти цінності людяності може лише звернення до цих одвічних понять та побудові відносин на принципах добра, любові та справедливості. В ситуації добра визріває взаємна довіра між педагогом і вихованцями, яка і стає запорукою не тільки професійного становлення, а й особистісного розвитку майбутніх фахівців.

Однак феномен педагогіки добра є набагато ширшим і глибшим, ніж це може уявлятися на перший погляд. Не випадково І. А. Зязюн у своїй книзі з красномовною назвою «Педагогіка добра» цілком слушно підкреслює, що «з кожним роком посилюється увага до дослідження проблем філософії освіти, історії професійно-технічної та вищої освіти в Україні, наукових основ безперервної професійної освіти, концептуальних засад психолого-педагогічної підготовки вчителів у сучасних умовах,

дидактичних основ інтеграції змісту, форм і методів навчання у вищій школі» [4, с. 285].

В той же час **недостатньо дослідженими**, на наш погляд, лишаються такі важливі аспекти проблеми педагогіки добра, як її співвіднесеність та взаємозв'язок з вимогливістю, відповідальністю й дисципліною. Напевне, до недостатньо досліджених аспектів цієї проблеми слід віднести й специфіку прояву педагогіки добра у вищій школі, при формуванні професійної та соціальної компетентності майбутнього фахівця.

**Мета цієї статті** й полягає у спробі аналізу теоретичних положень, які стосуються вказаних аспектів. Передбачається розглянути й узагальнити також власний практичний досвід використання ідей педагогіки добра в процесі навчально-виховної діяльності у вищому навчальному закладі.

**Виклад основного матеріалу.** Досить стрімкий перехід людства до інноваційного типу світового розвитку як однієї з атрибутивних ознак постіндустріального суспільства прийнято пов'язувати з досягненнями науково-технічного прогресу, з розробкою та використанням високих технологій. Однак не слід забувати, по-перше, що умовою появи інновацій в техніці, в практично-перетворювальній діяльності людей взагалі спочатку виступає поява інновацій у їх мисленні. По-друге, саме інноваційне мислення звичайно може найбільш плідно проявлятися за психологічно сприятливих умов. По-третє, процес розвитку інноваційного мислення значною мірою відбувається в системі освіти під істотним особистим впливом педагогів.

Однак для цього вкрай необхідно, щоб ті, кому суспільство доручає виконувати надзвичайно важливі й відповідальні завдання з професійної підготовки, виховання й особистісного розвитку молоді, самі були глибоко обізнані в цих процесах і розуміли їх сутність та соціальну значущість. Більш того, вони повинні мати високу професійну компетентність як у сфері, якої стосуються дисципліни, що вони викладають, так і обов'язково у сфері педагогіки та методики викладання. Сьогодні їм вкрай необхідна не тільки психологічна спрямованість на педагогічну діяльність та постійне прагнення постійно підвищувати рівень педагогічної майстерності. Вони мають любити свою професію, свою діяльність і своїх вихованців, на яких ця діяльність спрямована. Саме тому педагогіка добра повинна лежати в основі парадигми цієї діяльності, в основі їх спілкування та взаємовідносин зі студентами.

Але й цього ще вкрай недостатньо. Вчителів чи викладачів вищого навчального закладу необхідно чітко розуміти, що в умовах інноваційного розвитку їх знання невпинно застарівають і вимагають

оновлення відповідно до досягнень науково-технічного і соціального прогресу, до розвитку знань і педагогічної думки. В іншому разі широкі інформаційні можливості можуть призвести до того, що студенти будуть знати ті чи інші розділи дисципліни глибше й детальніше, ніж викладач. А тоді цілком закономірно буде втрата ним свого авторитету, а відтак і поваги студентів до системи освіти взагалі.

Цілком закономірними уявляються принципи, які І. А. Зязюн висунув «основоположними передусім в контексті цілепокладання з поступовим уможливленням їхньої життєвості у переконаннях кожного з нас». І першим з цих принципів він сформулював «найгуманніше ставлення викладачів до студентів і студентів до викладачів за вічним, золотим правилом етики: стався до іншого так, як бажаєш, щоб він ставився до тебе (кантівський імператив)» [4, с. 107]. До речі, він високо цінував своїх дійсно видатних попередників К. Д. Ушинського, А. С. Макаренка тв. В. О. Сухомлинського, які «видали стільки цікавих ідей, що кожна з них, втілена у життя, є багатством нового і ще незнаного». І спеціально підкреслює при цьому, що «усі мої ідеї були їхніми» [там само].

Любов до своєї професії й до учнів чи студентів є, безумовно, одним із стрижневих атрибутів педагогіки добра. Однак ця любов має бути водночас вимогливою й орієнтованою на кінцеві цілі освіти. У вищій школі ними є формування високої професійної і соціальної компетентності майбутнього фахівця та його належний особистісний розвиток. Іншими словами, треба його підготувати до успішного життя й діяльності в реальних умовах, де він змушений буде спілкуватися і співпрацювати з різними людьми, і далеко не всі з них будуть білими і пухнастими.

Тому, коли йдеться про педагогіку добра, слід мати на увазі не якусь абстрактну доброту і любов до вихованців, а високе відчуття педагогом своєї особистої відповідальності за те, щоб вони активно сприяли підготовці студента до життя як компетентної й загартованої особистості. Мається на увазі його моральнісна й емоційно-вольова підготовка, формування у нього розуміння необхідності рахуватися з цілями й інтересами інших людей. Слід йому самому прищеплювати уміння виявляти доброту і справедливість, бути вимогливим керівником і водночас чуйною і доброзичливою людиною.

Добре відомо, що особистість може виховати тільки Особистість. Тому дійсно вимогливим і водночас чуйним і доброзичливим у взаємовідносинах зі студентами повинен бути перш за все сам педагог. Викладаючи навчальний матеріал своєї дисципліни, він має пам'ятати і про виховний вплив, якого студенти зазнають в процесі спілкування з

ним. Це вплив може бути прямим і опосередкованим, але завжди цілеспрямованим, багатофункціональним і багатоаспектним. З одного боку вплив викладача має створювати атмосферу взаємоповаги й доброзичливості, сприяння кращому сприйняттю, розумінню й засвоєнню студентами навчального матеріалу й уміння належним чином використовувати його в майбутній професійній діяльності.

З іншого боку педагогічний вплив має спрямовуватися на формування у студентів розуміння ролі й необхідності дотримання навчальної дисципліни й прийнятих норм і правил. Близьким до цього уявляється й більш загальний аспект впливу, що стосується розуміння потреби у регулятивних механізмах правового та морально-етичного характеру як надзвичайно важливих дійових чинниках забезпечення можливості існування і нормальної життєдіяльності суспільства. А це виводить педагогічне спілкування на новий, філософський рівень, на розуміння складної й суперечливої природи людини як істоти не тільки біологічної, а й соціальної, діяльної, мислячої, духовної.

Важливим чинником ефективності навчально-виховного процесу при реалізації ідей і принципів педагогіки добра є система моральних відносин. Їх особливість, за словами Г. П. Васяновича, «полягає в тому, що вони мають ціннісно-регулятивний і безпосередній оцінювальний характер, тобто в них усе базується на моральній оцінці, яка виконує певні функції регуляції, контролю». Вчений спеціально підкреслює, що «для моральних відносин, наприклад, на відміну від правових, байдуже, яке місце посідає особистість у системі освіти, навчально-виховного процесу, які звання і ступені вона має й т. ін» [5, с. 294]. Освітня практика переконливо свідчить про справедливість цих тез. Більш того, не посади чи ступені та звання, а рівень професіоналізму педагога, його порядність і культура, його ставлення до студентів стають основою його оцінки з боку студентів. Відверто говорячи, ця оцінка часто буває найбільш об'єктивною і справедливою.

Вони враховують і високо цінують уміння педагога знати індивідуальні особливості й можливості кожного та використовувати ці знання як в процесі викладу навчального матеріалу, так і під час опитування, при відповіді під час проведення іспиту чи заліку. Його доброзичливість має полягати не у завищенні оцінки, а, по-перше, у забезпеченні оволодіння кожним студентом тим обсягом знань та з тією їх глибиною, які відповідають його здібностям і можливостям. По-друге, проявом доброзичливості педагога постає свідоме використання ним стимулюючої функції оцінки, зміцненню віри студента у свої сили й можливості. По-третє, ця доброзичливість виступає чинником щирої зацікавленості в навчальних і життєвих успіхах студентів, у власному

прикладі високої моральності й відповідальності, в багатому духовному світі.

Можна все більш детально розкривати зміст і сутність педагогіки добра, наводити безліч аргументів на користь її впровадження. Але набагато більш продуктивним уявляється доведення її безальтернативності. Йдеться навіть не про, на жаль, непоодинокі випадки зверхнього ставлення викладача до своїх студентів, приниження їх гідності. Така його поведінка взагалі не відповідає етичним нормам професійно педагогічної діяльності. Відсутність педагогіки добра, на наше глибоке переконання, найбільш чітко проявляється у байдужості викладача до своїх студентів, у нехтуванні ним виховними функціями його професійної діяльності.

Однією з причин цього явища є поширення й посилення технократизму як характеру мислення викладача, як системи його світоглядних позицій і життєвих принципів. Ця система послаблює, а то і взагалі виключає з числа життєвих цілей і цінностей любов, щастя, дружбу тощо. Тому і стає цілком природною дегуманізація професійної освіти, зникає потреба в духовності й культурі, розмиваються поняття естетичних смаків та ідеалів. А якщо цієї потреби немає у викладача, то хіба він зможе прищепити її студентам? Жаль, але сьогодні значна частина викладачів, особливо фахівців у сфері техніки й технологій, жодного разу за остання п'ять, а то і десять років не відвідували театру чи музею, художніх виставок чи музичних вистав.

Сьогодні, в умовах стрімких змін не тільки технічного і технологічного базису, але й самої системи життєвих цілей і цінностей педагогіка добра набуває особливо важливого значення. Дійсно ми спостерігаємо поступову деформацію так званих одвічних, або загальнолюдських цінностей, падіння рівня духовності й культури. Прагматизм відносин витісняє людяність і сердечність з процесу міжособистісного спілкування.

А ще І. О. Ільїн свого часу говорив, що бездуховна людина, озброєна знаннями, стає потенційно небезпечною. Історія останнього століття дійсно дає нам численні приклади злочинів, які стали результатом бездуховності, безвідповідальності та недостатньо чітких моральнісних принципів окремих інтелектуалів. Саме через це досягнення науково-технічного прогресу були використані не на користь людства, а на війну, на вбивства та руйнування. А скільки шкоди нанесла навколишньому природному середовищу нерозумна господарська діяльність, в тому числі й завдяки використанню начебто прогресивних техніки і технологій. За цих умов завдання збереження самої людської

цивілізації вимагає термінової розробки і впровадження нової, гуманістичної освітньої парадигми.

В центрі її положень і принципів має лежати саме педагогіка добра. Тільки в атмосфері доброзичливості, взаємної довіри між всіма учасниками освітнього процесу й демократизму відносин можна відновити на новому рівні життєво ціннісні ідеали, людяність і теплоту. А це відкриє можливість формувати всебічно розвинену особистість як з високим рівнем професійної компетентності, так і високодуховну, культурну та відповідальну. Таким чином можна буде подолати сучасні численні кризи і вийти на магістральний шлях інноваційного розвитку. Водночас фахівець отримає можливості для максимальної реалізації свого особистісного і професійного потенціалу.

Протягом п'ятдесятирічного досвіду педагогічної діяльності у вищій школі авторові довелося на практиці впевнитися як у значенні педагогіки добра, так і у її безальтернативності. Довіра до студента, визнання його права на власну думку й на власні погляди істотно скорочують психологічну дистанцію між учасниками освітнього процесу. Чесність, відвертість і повага у відносинах активно сприяють взаєморозумінню й виробленню спільних цілей, сприяють плідній діяльності, спрямованій на їх досягнення.

Часто колеги й самі студенти питають, чи не заважають встановленню таких відносин істотна вікова різниця, цілком природна відмінність поглядів, смаків, ідеалів. Відверто відповім, що вказані й інші чинники певною мірою ускладнюють формування довірчих відносин, але вони не є неподоланим бар'єром. Більш того, ці відмінності постають надійними запобіжниками для дотримання дисципліни й ділового за змістом характеру спілкування, хоча за формою воно є доброзичливим. Все це сприяє розумінню студентами нашої взаємної відповідальності за якість їх професійної підготовки, розумінню тих вимог, які педагог висуває до процесу і результату їх навчально-пізнавальної діяльності та яких дотримується при оцінюванні цих результатів.

Педагогіка добра має два виміри. Стратегічний вимір спрямований на належну підготовку майбутніх фахівців до успішного життя і професійної діяльності в умовах мінливого світу. Тому він скоріше полягає у формуванні професійної і соціальної компетентності майбутніх фахівців, у розвитку їх стратегічного інноваційного мислення, їх професійно і соціально значущих особистісних рис і якостей, їх прагнення до максимальної реалізації свого творчого потенціалу. Разом з тим слід вказати й прищеплення їм уміння і глибокої внутрішньої потреби до самонавчання і самовдосконалення. Другий же вимір педагогіки добра спрямований на забезпечення сприятливих умов в освітньому просторі



для ефективного досягнення цілей навчання, виховання та особистісного розвитку студентів.

Проявом професіоналізму, мистецтва і високо розвиненої педагогічної майстерності викладача виступає його вміння гармонійно поєднувати у своїй повсякденній діяльності та особливо у спілкуванні зі студентами обидва ці виміри. Завдяки цьому його вплив на студентів набуватиме належної сили та ефективності, а його постать як професіонала та особистості надовго може стати для них взірцем і одним з життєвих орієнтирів.

**Висновки.** Викладений матеріал є результатом багаторічних роздумів, осмислення й узагальнення педагогічного досвіду, а також теоретичних та експериментальних наукових досліджень автора. Все це дозволяє дійти таких очевидних висновків. По-перше, поширення технократичного типу мислення і нехтування виховним компонентом вищої освіти призводить до деформації системи життєвих цінностей фахівців, поступової втрати ними духовності та дегуманізації міжособистісного спілкування. Це погіршує взаємовідносини у суспільстві й загрожує його цілісності й безпеці. По-друге, для відновлення гуманістичних традицій, збагачення духовного світу і культури молоді необхідно відновити ідеї, принципи і положення педагогіки добра і впровадити їх на всіх рівнях системи освіти. Особливого значення педагогіка добра набуває в роботі вищих навчальних закладів, оскільки вони готують кадрове забезпечення інноваційного розвитку країни. По-третє, педагогіка добра сьогодні не має альтернативи, оскільки формальні взаємовідносини між студентами і викладачами погіршують духовно-культурну ситуацію в суспільстві, заважають затвердженню теплоти і людяності в міжособистісних відносинах, не сприяють формуванню відповідальності майбутніх фахівців.

**Напрямки подальших розвідок** мають полягати в конкретизації як положень і принципів самої педагогіки добра, так і пошуку шляхів і способів подолання тих вад, які виступають проявом чи наслідком нехтування цими принципами, які ведуть до зарозумілості викладача, до його самоізоляції від спілкування зі студентами поза межами аудиторних занять. Вкрай важливого значення набуває й дослідження шляхів, способів і технологій формування у студентів гуманістичного світогляду, розвиток їх загальної і професійної культури, прищеплення духовності та відповідальності

#### **Список літератури:**

1. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям // Вибрані твори у 5-и т. – Т. 3. – К.: Вища школа, 1977. – С. 5-279.

2. Богуш А. М. Педагогіка добра у спадщині В. О. Сухомлинського // Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. – Серія Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.46 (108). С. 21-25.

3. Амонашвили Ш. А. Основы гуманной педагогики. – В 20 кн. – Кн. 6. – Часть 3. Педагогическая симфония. Единство цели. – М.: Издательский центр Шалвы Амонашвили, 2013. – 304 с.

4. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.

5. Васянович Г. П. Педагогічна етика: навчально-методичний посібник. – Львів: Норма, 2005. – 344 с.

**Bibliography (transliterated):**

1. Suhomlins'kij V. O. Serce viddaju ditjam // Vibrani tvori u 5-i t. – T. 3. – K.: Vishha shkola, 1977. – S. 5-279.

2. Bogush A. M. Pedagogika dobra u spadshhini V. O. Suhomlins'kogo // Naukovij visnik Mikolaivs'kogo nacional'nogo universitetu imeni V. O. Suhomlins'kogo. – Serija Pedagogichni nauki. – 2014. – Vip. 1.46 (108). S. 21-25.

3. Amonashvili Sh. A. Osnovy gumannoj pedagogiki. – V 20 kn. – Kn. 6. – Chast' 3. Pedagogicheskaja simfonija. Edinstvo celi. – M.: Izdatel'skij centr Shalvy Amonashvili, 2013. – 304 s.

4. Zjazjun I. A. Pedagogika dobra: ideali i realii: Nauk.-metod. posib. – K.: MAUP, 2000. – 312 s. 5. Vasjanovich G. P. Pedagogichna etika: navchal'no-metodichnij posibnik. – L'viv: Norma, 2005. – 344 s.

Пономарев А. С.

## **БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНОСТЬ ПЕДАГОГИКИ ДОБРА**

Педагогика добра, имеющая давние традиции в украинской системе образования, получила свое развитие в работах И. А. Зязюна. Она выступает мощным фактором установления доверия между участниками учебно-воспитательного процесса, способствует формированию профессионализма, духовности и ответственности будущих специалистов. В сложных условиях современности педагогике добра нет альтернативы, поскольку без нее общение утрачивает свою теплоту и сердечность, студенты теряют интерес к учебе и знаниям. Существенно ослабевает интенсивность педагогического влияния на них.

*Ключевые слова:* педагогика добра, духовность, ответственность, профессионализм, доверие, альтернатива, технократизм.

Пономарьов О. С.

## БЕЗАЛЬТЕРНАТИВНІСТЬ ПЕДАГОГІКИ ДОБРА

Педагогіка добра, яка має давні традиції в українській системі освіти, отримала свій розвиток в роботах І. А. Зязюна. Вона постає потужним чинником встановлення довіри між учасниками навчально-виховного процесу, сприяє формуванню професіоналізму, духовності й відповідальності майбутніх фахівців. У складних умовах сучасності педагогіці добра немає альтернативи, оскільки без неї спілкування втрачає свою теплоту і сердечність, студенти втрачають інтерес до навчання і знань. Істотно послаблюється інтенсивність педагогічного впливу на них.

*Ключові слова:* педагогіка добра, духовність, відповідальність, професіоналізм, довіра, альтернатива, технократизм.

Ponomaryov O. S.

## UNCONTESTED PEDAGOGY OF KINDNESS

Pedagogy of kindness, has a long tradition in the Ukrainian education system, was developed in the works of I. A. Zyazyun. It is a powerful factor in establishing of confidence between the participants of the educational process, contributes to the formation of professionalism, responsibility and spirituality of future specialists. In difficult conditions of modern pedagogy is no good alternative because without communication loses its warmth and cordiality, students lose interest in learning and knowledge. Significantly weakens the intensity of pedagogical influence on them.

*Keywords:* teaching of kindness, spirituality, responsibility, professionalism, trust, alternative, technocracy.

*Стаття надійшла до редакції 3.03.2015*

УДК 37. 011. 3 - 051 : 377 “71” (І.А. Зязюн)

*Постригач Н.О.  
Київ, Україна*